

PRITARTA
Kauno miesto tarybos
2017 m. birželio 13 d.
sprendimu Nr. T-381

PATVIRTINTA
Kauno lopšelio-darželio „Kūlverstukas“
direktorius
2017 m. birželio 13 d.
įsakymu Nr. V-42

KAUNO LOPŠELIO-DARŽELIO „KŪLVERSTUKAS“ IKIMOKYKLINIO UGDYMO PROGRAMA

1. BENDROSIOS NUOSTATOS

Švietimo teikėjo pavadinimas – Kauno lopšelis-darželis „Kūlverstukas“;

Tipas – lopšelis-darželis;

Teisinė forma – savivaldybės biudžetinė įstaiga;

Grupė – ikimokyklinio ugdymo įstaiga;

Adresas – Birželio 23-osios 21, LT-50222, Kaunas .Tel. (8~37) 73 17 32, 33 16 61;

El. paštas: ld.kulverstukas@yahoo.com

Įstaiga lankantys vaikai ir jų poreikiai.

Ikimokyklinio ugdymo programa skirta vaikams nuo 1 iki 5(6) metų amžiaus, sudarant optimalias galimybes vaiko vystymui(si) ir ugdymui(si), atskleidžiant visas jo galias, skatinant asmenybės tapsmą.

Įstaigoje vaikai ugdomi (valstybine) lietuvių kalba. Vaikams teikiama specialistų pagalba: logopedo – vaikams su kalbos ir komunikacijos sutrikimais, psichologo – vaikams, kuriems reikalinga psichologo pagalba, kūno kultūros mokytojo ir muzikos pedagogo – visiems įstaigą lankantiems vaikams. Specialiųjų poreikių ir gabiems vaikams kuriamos ir taikomos individualios ugdymo(si) programos. Atsiradus būtinumui yra sudarytos sąlygos integruotis vaikams iš kitakalbių šeimų

Kauno lopšelyje-darželyje „Kūlverstukas“ teikiama pagalba socialinės rizikos šeimoms: įstaigos pedagogai, specialistai informuoja pagalbos asmeniui (šeimai) klausimais, tarpininkauja bendraujant su kitų institucijų specialistais, konsultuoja ieškant veiksmingų problemos sprendimo būdų.

Vaikystė – unikalus ir nepakartojamas žmogaus gyvenimo tarpsnis. Kauno lopšelyje-darželyje „Kūlversukas“ siekiama tenkinti pagrindinius saugumo, sveikatos vaiko poreikius, užtikrinant vaiko teisę tinkamai ugdytis, lanksčiai prisitaikant prie vaiko, siekiant darnaus perėjimo nuo ugdymosi šeimoje prie ankstyvojo, ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo. Įstaigoje kiekvienas vaikas yra priimamas ir gerbiamas toks koks yra – savitas, nepakartojamas. Yra sudarytos sąlygos pagrindinei vaikų ugdymo(si) veiklai ir socialinės patirties raiškai – žaidimui. Pedagogai užtikrina teigiamą vaikų sąveiką su socialine aplinka, skatina savarankiškumą, judėjimą, sveiką gyvenimo būdą, bendravimą, gebėjimą pažinti ir spręsti problemas, tenkina vaikų poreikį produktyviai ir kūrybingai veiklai, plėtoja individualius gebėjimus.

Požiūris į vaiką ir jo ugdymą.

Ikimokyklinis ugdymas lopšelyje-darželyje „Kūlverstukas“ vadovaujasi humanistinėmis, egzistencialistinėmis, idealistinėmis, progresyvistinėmis, rekonstruktyvistinėmis idėjomis. Įstaiga vykdo neformaliojo švietimo ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, kurias papildo lopšelio-darželio pedagogų komandų parengtomis ir įstaigos direktoriaus patvirtintomis programos:

- 2017-2021 m. sveikatą stiprinanti programa „Judu ir augu sveikas“;
- dorinio ugdymo programa „Geras ir gražus mažylio pasaulis“.

Ikimokyklinio ugdymo programa atliepia bendrąsias valstybinės švietimo politikos nuostatas ir remiasi:

- Jungtinių tautų vaiko teisių įgyvendinimo vadovu. 2002 m.
- 1991 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 suvestine redakcija (2017-01-02 - 2017-08-31).
- Valstybine švietimo 2013–2022 metų strategija.
- Geros mokyklos koncepcija, patvirtinta Lietuvos respublikos švietimo ministro 2015-12-21 įsakymu Nr. V-1308.
- Vaiko gerovės valstybinės politikos koncepcija.
- Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašu, Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras 2014 m.
- Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijomis. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. 2015 m.
- Lietuvos higienos norma HN 75:2016 „Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, 2016 m. sausio 26 d.

Ikimokyklinio ugdymo programoje ugdymo/si turinys apima 18 vaikų gebėjimo sričių ir remiasi Ikimokyklinio amžiaus vaiko pasiekimų ir pažangos aprašu (2014 m.). Ikimokyklinio ugdymo

programoje vaikų gebėjimų sritys sąlyginai suskirstytos į penkias sritis, kurios orientuotos į vaiko ugdymosi lūkesčius „Socialus“, „Kūrybiškas“, „Bendraujantis“, „Sveikas“, „Pažįstantis“.

Sritis „Socialus“ apima tokias vaiko gebėjimų sritis: „Emocijų suvokimas ir raiška“, „Savireguliacija ir kontrolė“, „Savivoka ir savigarba“, „Santykiai su suaugusiais ir bendraamžiais“, „Problemų sprendimas“.

Sritis „Kūrybiškas“ apima šias gebėjimų sritis: „Meninė raiška“, „Estetinis suvokimas“, „Kūrybiškumas“.

Sritis „Bendraujantis“ apima šias gebėjimų sritis: „Sakytinė kalba“, „Rašytinė kalba“.

Sritis „Sveikas“ apima šias gebėjimų sritis: „Kasdieniniai gyvenimo įgūdžiai“, „Fizinis aktyvumas“.

Sritis „Pažįstantis“ apima šias gebėjimų sritis: „Aplinkos pažinimas“, „Skaičiavimas ir matavimas“, „Tyrinėjimas“.

Gebėjimų sritys „Iniciatyvumas ir atkaklumas“, „Mokėjimas mokytis“ integruojasi į visas penkias vaiko ugdymosi lūkesčių sritis.

Toks vaiko gebėjimų skirstymas į vaiko ugdymosi lūkesčių sritis sudaro dermę tarp įstaigos ikimokyklinio ugdymo programos ir Priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos (2014).

Mokytojų ir kitų specialistų pasirengimas.

Lopšelyje-darželyje „Kūlverstukas“ dirba kompetentingi, kvalifikuoti, iniciatyvūs pedagogai, kurie į vaiką žvelgia kaip į ugdymosi galią turintį subjektą, geba plėtoti visas šiuolaikinio vaiko ugdymo(si) sritis, teikia pagalbą atsižvelgdami į individualius ir specialiuosius vaikų poreikius.

Visi įstaigos pedagogai nuolat kelia kvalifikaciją, gilina pedagogines, psichologines žinias ir gebėjimus, darbo su informacinėmis technologijomis įgūdžius.

Įstaigoje dirba 24 pedagogai. Visos pedagogės turi tinkamą išsilavinimą: direktorė ir pavaduotoja ugdymui turi aukštąjį pedagoginį (ikimokyklinis ugdymas) ir magistro išsilavinimą, dauguma pedagogų taip pat turi aukštąjį pedagoginį išsilavinimą, neformaliojo ugdymo (kūno kultūra) mokytojas turi mokytojo eksperto kvalifikacinę kategoriją, priešmokyklinio ugdymo pedagogės ir keletas auklėtojų įgijusios auklėtojo metodininko kvalifikacinę kategoriją, logopedas - logopedo metodininko kvalifikacinę kategoriją, muzikos pedagogas - mokytojo metodininko kvalifikacinę kategoriją. Viena pedagogė mokosi, siekdama įgyti ikimokyklinio ugdymo auklėtojos kvalifikacinę kategoriją.

Pedagogų pastangomis įstaigos ugdytiniai kasmet aktyviai dalyvauja respublikiniame konkurse „Sveikuolių sveikuoliai“, respublikiniame projekte „Mažais žingsneliais didžiojo futbolo link“, Lietuvos ikimokyklinio ugdymo įstaigų projekte „Mažųjų olimpiada“, respublikinėje šeimų

šventėje „Sportuoja visi – dideli ir maži“, Trikrepsio turnyre, skirtame Kauno miesto mero taurei laimėti, taip pat bendruose Kauno miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigų rengiamuose projektuose.

Ugdytiniai dalyvauja „Dainų dainelėje“ ir yra tapę šios šventės laureatais, respublikiniame konkurse „Virus viru košę“.

Teikiama švietimo ir psichologinė pagalba tėvams (globėjams), kurių vaikai nelanko ikimokyklinio ugdymo įstaigos, juos informuojant ir konsultuojant įvairiais vaikų ugdymo/si klausimais.

Ugdymo įstaigos savitumas.

Lopšelis-darželis „Kūlverstukas“ yra Kauno Dainavos seniūnijoje, gausiai apgyvendintame daugiabučių mikrorajone.

Įstaigoje veikia 11 dieninių grupių: lopšelio (1–3 m.); darželio (3–6 m.); priešmokyklinės (5/6–7 m. vaikai).

Įstaigoje yra sporto ir muzikos menės, logopedo, psichologo kabinetai, įrengtas „Bendruomenės kambarys“ ir bibliotekėlė.

Įstaigoje teikiamas prioritetas lankančių vaikų, tėvų, pedagogų sveikos gyvensenos įgūdžių stiprinimui, dalyvaujama sveikatą stiprinančių mokyklų „Sveikas darželis“ programoje; respublikinėje ikimokyklinių įstaigų darbuotojų asociacijos „Sveikatos želmenėliai“ veikloje; vaikų mitybos gerinimo programose „Vaisių ir daržovių parama“, „Pienas vaikams“.

Įstaigoje kasmet organizuojami sporto renginiai: šeimų sporto šventė „Aš tėtis ir mama – kartu sportuojanti šeima“, sveikatingumo diena (kvadrato varžybos) „Taiklusis kamuolys“, krepšinio varžybos „Mažasis krepšinis“, šeimų olimpiada „Vasaros išdaigos“.

Didelis dėmesys skiriamas emocinei ir psichinei vaikų sveikatai, tuo tikslu rengiami seminarai ir praktikumai tėvams bei pedagogams įvairiomis psichologinėmis temomis.

Įstaiga yra atvira kaitai, bendradarbiavimui ir plėtoja partnerystės ryšius su Kauno pedagogų kvalifikacijos centru, Kauno kolegijos Justino Vienožinskio menų fakulteto Ikimokyklinio ugdymo katedra, Lietuvos Sveikatos Mokslų universiteto Slaugos fakultetu, Vytauto Didžiojo universiteto Edukologijos fakultetu, Lietuvos kūno kultūros akademijos Sporto edukologijos fakultetu, Kauno miesto ikimokyklinėmis ugdymo įstaigomis, Kauno Bernardo Brazdžionio mokykla, Kauno Jono Žemaičio - Vytauto mokykla – daugiafunkciniu centru, A. Kačanausko vaikų muzikos mokykla.

Įstaigos ugdytiniai kasmet apsilanko Lietuvos zoologijos sode, Tado Ivanausko zoologijos muziejuje, Kauno valstybiniame lėlių teatre, Ažuolyno parke, nuvyksta į A. Žikevičiaus saugaus eisimo mokyklą, VDU Botanikos sodą, Lietuvos aviacijos muziejų, Lietuvos literatūros muziejų.

Nuo 1999 m. Kauno lopšelis-darželis „Kūlverstukas“ yra įtrauktas į Lietuvos sveikatą stiprinančių mokyklų tinklą.

Nuo 2005 m. įstaigos pedagogai dalyvauja vaikų ugdymo organizacijos OMEP veikloje ir turi galimybę dalintis sėkminga ugdymo patirtimi Lietuvoje ir užsienyje.

Tėvų ir vietos bendruomenės poreikiai.

Tėvų poreikiams patenkinti, įstaiga siūlo papildomą vaikų globos laiką iki 12 val.

Siekiant išsiaiškinti tėvų nuomonę, jų poreikius ir lūkesčius į ugdymo proceso organizavimą įstaigoje, 2016 m. atlikta apklausa, kurioje dalyvavo 67 proc. įstaigos tėvų.

Ji parodė, kad įstaiga yra žinoma ir vertinama miesto bendruomenėje dėl vaikų ir tėvų sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymo. Apklausoje dalyvavę tėvai kaip svarbias ugdymosi veiklas paminėjo įstaigoje organizuojamas reguliarias rytines mankštas (13 proc.), kūno kultūros užsiėmimus (12 proc.), akcijas – judėjimo dienas (10 proc.), įvairių sveikatą stiprinančių projektų organizavimą (8 proc.), šeimų turnyrus (8 proc.) sporto varžybas (8 proc.) maisto gaminimo valandėles (6 proc.).

Labiausiai tėvus dominantys klausimai susiję su sveikos mitybos propagavimu, vaikų psichiniu saugumu ir elgesio, bendravimo problemomis,

Apklausoje dalyvavę tėvai išreiškė savo nuomonę apie svarbiausias šventes, kurios galėtų tapti įstaigos tradicinėmis šventėmis: kalbos ir knygos diena (23 proc.), draugo diena (23 proc.), duonos diena (13 proc.).

Atliepiant vaikų ir tėvų poreikius, įstaigoje kasmet daromi remontai, atnaujinama įstaigos ugdomoji aplinka: remontuojamos grupės, atnaujinamas grupių kietasis inventorių, įsigyjama ugdymosi priemonių ir medžiagų, metodinių priemonių vaikų veiklai grupėse ir lauko aikštelėse. Lauko aplinka pritaikoma vaikų judėjimo, tyrinėjimo ir eksperimentavimo poreikiams tenkinti.

Atsižvelgiant į tėvų pageidavimus įstaigoje, popietės valandomis, nuo 16.30 val. veikia papildomo ugdymo (mokami) būreliai: krepšinio, anglų kalbos, muzikinio lavinimo, šokių, šachmatų.

Programos atnaujinimas.

Ikimokyklinio ugdymo programa bus atnaujinama, tobulinama, koreguojama, atsižvelgiant į vaikų pasiekimų vertinimo rezultatus, poreikių kaitą, tėvų, bendruomenės lūkesčius ir pageidavimus, ugdymosi standartus, naujoves ir kt.

2. IKIMOKYKLINIO UGDYMO PRINCIPAI

Atsinaujinimo: pastoviai tobulinti programą, atsižvelgiant į vaikų poreikius, tėvėlių lūkesčius, švietimo naujoves.

Darnaus vystymosi nuostatų ugdymas: formuoti suvokimą apie pasaulį kaip visumą, įžvelgiant socialinius, ekonomikos, aplinkos procesus bei reiškinių tarpusavio ryšius ir

priklausomybę, teikiant prioritetą fizinio aktyvumo skatinimui, įtraukiant visus bendruomenės narius bei socialinius partnerius.

Demokratiškumo: orientuojamasi į vaiką kaip į kritiškai mąstančią asmenybę, pripažįstama vaiko vidinio pasaulio nepriklausomybė ir savarankiškumas, teisė gyventi ir elgtis pagal prigimtį ir asmeninę patirtį, sudaromos sąlygos tėvams (globėjams) susipažinti su ugdymo programa, rinktis grupę, pedagogus, kurie turi teisę panaudoti įvairius ugdymo turinio įgyvendinimo metodus, būdus, priemones ir kt.

Humaniškumo: pastebėti ir gerbti kiekvieną vaiką; palaikyti vaikų sumanymus, džiaugtis jų laimėjimais; pedagogų ir vaikų santykius grįsti tarpusavio pasitikėjimu, atsakomybe, pagarba kito nuomonei, interesams.

Individualizavimo: atsižvelgiant į kiekvieno vaiko išsivystymo lygį, individualius poreikius, interesus, galimybes juos atskleisti, išryškinti bei tobulinti mažiau išugdytas vaiko raidos sritis.

Integralumo: ugdymo turinys sudarytas atsižvelgiant į vaiko patirtį, visuminį pasaulio suvokimą, jo mąstymo bei veiklos konkretumą, siekiant vertybinių nuostatų, kūrybinių galių, jausmų, mąstymo, veiksmų plėtotės per įvairias vaikų veiklos sritis.

Tautiškumo: ugdymas grindžiamas tautos kultūros vertybėmis, atsižvelgiant į socialinę kultūrinę šeimos ir vietinės bendruomenės aplinką.

Tęstinumo: užtikrinti kiekvienam vaikui vienodas galimybes įgyti pradinis įgūdžius, gebėjimus, nuostatas, suteikti palankias sąlygas ugdytis, pasirengti mokyklai.

Vientisumo: ugdoma socialinė, emocinė, komunikacinė, meninė, pažintinė ir fizinė vaiko kompetencijos, neišskiriant nė vienos iš šių sričių.

3. TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

Tikslas: Padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat etninius, socialinius, pažintinius poreikius, kuriant saugias ugdymo/si aplinkas, atsižvelgiant į pažangiausias mokslo ir visuomenės raidos tendencijas.

Uždaviniai

1. Kurti saugią, vaikų ugdymą(si) stimuliuojančią aplinką.
2. Plėsti supratimą apie aplinkinį pasaulį, atrandant ir taikant įvairius pažinimo būdus.
3. Užtikrinti sėkmingą vaiko socializaciją, ugdant vaiko socialinius įgūdžius ir plėtojant jo patirtį, įgytą šeimoje ir darželyje.

4. Sudaryti sąlygas, klausymo ir kalbėjimo įgūdžių formavimuisi, kalbinės patirties įgijimui, kalbos jausmo, intuicijos atsiradimui ir plėtojimui.
5. Saugoti ir stiprinti psichinę ir fizinę sveikatą, sistemingai ir nuosekliai diegiant sveikos, saugios gyvenamos nuostatas, tenkinant fizinius, socialinius, emocinius ir intelektualinius poreikius.
6. Sudaryti sąlygas perimti tautos kultūros pagrindus: kalbą, dorines, estetines nuostatas, vertybes, papročius, tradicijas.
7. Atskleisti vaikų kūrybiškumo apraiškas bei kūrybiškumo ugdymo galimybes meninėje veikloje.
8. Taikyti veiksmingus ir efektyvius metodus, skatinančius šeimos dalyvavimą vaikų ugdymo procese.

4. UGDYMO TURINYS, METODAI, PRIEMONĖS

Kauno lopšelyje-darželyje „Kūlverstukas“ ugdymo turinys orientuotas į darnų asmenybės vystymąsi - tai skatina pedagogus humanizuoti, diferencijuoti, individualizuoti ugdymą, kūrybiškai integruoti sveikos gyvensenos idėjas, gerbiant vaiko pasirinkimą, tenkinant svarbiausius vaiko poreikius.

Ugdymo metodai, būdai, formos ir priemonės parenkami atsižvelgiant į vaikų amžių, gebėjimus, poreikius, ugdymo tikslą ir uždavinius. Vaikai savo patirtį kaupia veikdami, eksperimentuodami ir bendraudami. Ikimokykliniame amžiuje pagrindinė vaikų ugdymo(si) ir veiklos forma yra žaidimas. Veikla gali būti organizuojama visai grupei, grupei arba individualiai.

Vaiko savarankiškumą ir aktyvumą skatinantys metodai: savarankiškas žaidimo inicijavimas, organizavimas; sužinotų ar paties atrastų žaidimo ir veiklos būdų pritaikymas naujose situacijose; ugdomosios aplinkos kaitos inicijavimas; savo pasiekimų įsivertinimas.

Vaiko saviraišką ir kūrybiškumą skatinantys metodai: naujų sumanymų kūrimas, įgyvendinimas; savaip įgyvendinama pedagogo pasiūlyta idėja; meno kūrinių stebėjimas; meninių projektų kūrimas; saviraiška meno priemonėmis; improvizavimas; kūrybinės raiškos renginių organizavimas; švenčių ir tradicijų kūrimas; estetiškos aplinkos kūrimas.

Bendravimą ir bendradarbiavimą skatinantys metodai: bendravimo situacijų kūrimas; problemų sprendimas; jautrumo kitam skatinimas; vaiko jausmų raiška; gero pavyzdžio panaudojimas; laikymasis bendrai sutartų elgesio taisyklių; veiklos organizavimas kartu su tėvais.

Pažinimą skatinantys metodai: tyrinėjimas; eksperimentavimas; informacijos paieškos; idėjų paieškos ir atranka; vaikui įdomių, jo patirtį plečiančių temų, projektų, medžiagų pasiūlymas; išvykų, tyrinėjimų-atradimų planavimas ir organizavimas; analizės, išvadų darymas; naujų technologijų naudojimas.

Sveiką gyvenseną skatinantys metodai: savo kūno ir jo galimybių tyrinėjimas; asmens higieną skatinančių pokalbių, renginių organizavimas; saugaus elgesio ekskursijų, projektų, parodų rengimas; sveiko mitybos įgūdžių formavimas; teigiamų ir neigiamų elgesio pasekmių atradimas; taisyklingo judėjimo ir fizinio aktyvumo skatinimas, renginių organizavimas.

Ugdymo priemonės: žaislai, daiktai ar medžiagos, padedančios vaikui natūraliai ugdytis reikalingus gebėjimus įstaigos vidaus ir lauko aplinkoje. Ugdymo priemonės skatina ikimokyklinio amžiaus vaiko aktyvumą, savarankiškumą, tenkina norą žaisti, bendrauti, tyrinėti, eksperimentuoti, kaupti naują patirtį, išbandyti naujas veiklos formas, spręsti problemas. Tinkamai parinktos ugdymo priemonės sudaro sąlygas natūraliai plėtoti vaiko kultūrai, jo poreikiams ir interesams. Ugdymo priemonės parenkamos tikslingai, veiksmingai, visybiškai, ekonomiškai, pagal įvairovę ir yra keičiamos atsižvelgiant į vaiko poreikius ir interesus.

VAIKŲ IKI 3 M. AMŽIAUS UGDYMO TURINYS

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
<p>SOCIALUS</p>	<p>Noras būti savarankiškam; Noras pamėgdžioti suaugusiojo veiksmus; Noras reikšti savo valią kitiems kalbos ir veiksmų pagalba; Noras eksperimentuoti, išmėginti savo galias artimiausioje aplinkoje; Noras jaustis saugiu artimiausioje aplinkoje; Noras patirti dėmesį ir meilę; Noras suprasti kitų žmonių jausmus ir valdyti emocijas; Noras išreikšti emocijas, siekiant akių ir fizinio kontakto su suaugusiuoju; Noras žaisti su kitais vaikais.</p>	<p>Elgiasi atsargiai su nepažystamais; Mėgina pats apsiauti batukus, apsivilkti, praustis rankas, valgyti; Bando sagstyti sagas; Stebi kitus vaikus, siekia kontakto su jais įsijungdamas į žaidimą; Savarankiškai judėdamas prieina prie žaislų ar daiktų, juos pasiima, žaidžia pats vienas, bando žaisti greta kitų savo amžiaus vaikų; Bando laikytis nusistovėjusios tvarkos, pratinamas padeda vieną ar kitą daiktą į vietą; Daug šneka, klausinėja “kas čia?”, sako “ne”, reiškia savo norus, ketinimus žodžiais ir veiksmais; Išreiškia mintis ir jausmus kūno judesiais, garsais; Reaguoja į kitų žmonių emocijas; Domisi, džiaugiasi naujais žaislais, knygelėmis, daiktais, žaisliniais muzikos instrumentais, žaidimu; Prieina, apkabina, kalbina, atneša mylimą žaislą, knygutę, siekia iš suaugusiojo individualaus dėmesio; Apie 5-10 min. dalyvauja bendroje grupės veikloje; Gina savo turtą.</p>	<p>Kuria patikimą, saugią ir jaukią aplinką; Parodo ir įvardija daikto, veiksmo pavadinimą; Stiprina vaikų pasitikėjimą; Kartu su vaiku padeda žaislą, daiktą į jam skirtą vietą; Nuramina, prajuokina, džiaugsmingai nustebina vaiką; Skiria individualų dėmesį vaikui, tinkamai juo rūpinasi; Supranta vaiko norus ir leidžia pačiam priimti sprendimus; Atsižvelgia į kiekvieno vaiko poreikius ir galimybes mokantis pirmųjų savarankiškumo įgūdžių; Organizuoja bendrus judrius ir ramesnius žaidimus, kartu juos žaidžia; Suteikia galimybę tinkamai valdyti emocijas ir elgesį; Kantriai atsakinėja į vaiko užduodamus klausimus, aiškina ir pasakoja, seka pasakas, vaidina teatrą; Įsitraukia į vaiko pasiūlytą veiklą; Taiko įvairius adaptacijos palengvinimo būdus; Siekia dažno akių ir fizinio kontakto.</p>
<p>SVEIKAS</p>	<p>Noras aktyviai laisvai judėti, išreikšti save per judesį; Noras lipti, nulipti; Noras žaisti įvairius</p>	<p>Eina ir bėga keisdamas kryptį, greitį, įvairiais būdais didelėje ir ribotoje erdvėje, įveikdami įvairias kliūtis, atlikdami įvairias užduotis; Lipa ir nulipa pakaitiniu, pristatomu žingsniu gimnastikos sienele;</p>	<p>Skatina improvizuoti gyvūnų judesius, gamtos reiškinius, tarti jų garsus; Moko išlaikyti pusiausvyrą, orientuotis erdvėje; Panaudoja įdomius pasakojimus, muzikos elementus, žaidybinius būdus, imitacinio pobūdžio pratimus;</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veiksmas	Pedagogo veiksmas, priemonės
	<p>žaidimus; Noras ropoti, pralįsti; Noras mėtyti, gaudyti, ridenti, įmesti į krepšį kamuolį; Noras spirti kamuolį; Noras šokinėti, nušokti, peršokti; Noras mankštinti kūną; Noras savarankiškai valgyti, pačiam atsisėsti ant kėdutės; Noras savarankiškai praustis, laikytis asmens higienos; Noras savarankiškai rengtis, susidėti tvarkingai drabužėlius.</p>	<p>Žaidžia siužetinius, judriuosius, ramius žaidimus, lietuvių liaudies žaidimus ir ratelius; Įvairiais būdais ropoja grindimis, remiantis plaštakomis ir keliais („šuniuko“ ėjimas), remiantis plaštakomis ir pėdomis („meškiuko“ ėjimas), šliaužia suoleliu, pralenda įvairiais būdais pro įvairaus aukščio kliūtis, grindimis; Eina keturpėsčia (keliais, delnais) grindimis, suoliuku; Meta kamuolį įvairiais būdais į tolį, į krepšį, įvairius horizontalius ir vertikalius taikinius; Mėto ir gauda kamuolį, atlikdami įvairias užduotis; Ridena kamuolį suoliuku, grindimis įvairiais būdais iš įvairių padėčių; Atlieka įvairius pratimus smulkiajai motorikai lavinti(veria ant virvutės kokteilių šiaudelius, užsuka ir atsuka buteliukus). Špiria kamuolį tolyn, į vartus; Šokinėja vietoje, atlikdamas užduotis; Šokinėja nurodyta kryptimi, nušoka nuo paaukštinimo; Peršoka įvairias kliūtis; Atlieka pratimus kaklo, rankų ir pečių juostos raumenims; Atlieka pratimus liemens raumenims; Atlieka pratimus kojų raumenims; Atlieka pratimus visam kūnui; Atlieka pratimus iš įvairių padėčių su įrankiais ir be jų; Vykdo savitvarkos nurodymus: valgo šaukštu, geria iš puodelio, nusimauna ir apsimauna kelnes, gerai sukramto maistą, pats atsisėda ant kėdutės ir baigus</p>	<p>Moko derinti rankų ir kojų judesius pralendant, ropojant; Moko pasilenkti prieš kliūtį ir vėl išsitiesti; Supažindina su kamuolio savybėmis; Moko jausti atstumą, koordinuoti rankų-akių judesius, pasirinkti teisingą kūno padėtį metant; Ugdo vaikų kolektyviškumą, sąžiningumą, savitarpio pagalbą; Moko pradinės padėties, užsimojimo, atsispyrimo, nutūpimo; Formuoja taisyklingą kūno laikyseną; Stiprina atskiras sąnarių ir raumenų grupes; Moko įvairių pratimų plokščiapėdiškumo profilaktikai, imitacinių pratimų; Pasirūpina, kad įrankiai būtų tvarkingi, spalvingi, iš anksčiau paruošti; Naudoja įvairių inventorių; Paskatina, pasidžiaugia, padrašina, pagiria; Sudaro sąlygas įdomiai pailsėti po intensyvios veiklos; Aiškina ir rodo, kaip naudotis šaukštu, puodeliu, kaip ir kada pristumti kėdutę; Padeda atsiraityti rankoves ir plauti rankas, veidą, parodo, kaip naudotis asmens higienos priemonėmis, jas sutvarkyti; Pratina nusirengti ir apsirengti drabužėlius tam tikra tvarka, gražiai juos susidėti; Moko pastebėti netvarkingus drabužėlius, apavą, padeda susitvarkyti.</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
		<p>valgyti ją pristumia; Savarankiškai plaunasi rankas prieš valgį, susipažįsta su artimiausios aplinkos daiktais (muilu, šukomis, rankšluosčiu, nosine) ir galimybe juos panaudoti asmeninei higienai; Pratinasi nusirengti ir apsirengti drabužėlius tam tikra tvarka, gražiai juos sudėti.</p>	
BENDRAUJANTIS	<p>Noras reikšti žodžiu savo norus, ketinimus; Noras bendrauti, su bendraamžiais, suaugusiais; Noras suvokti kalbą; Noras aiškiai kalbėti; Noras dalyvauti pokalbyje; Noras pažinti pasaulį, išreikšti save; Noras domėtis knygelėmis, pažinti tekstą ir iliustracijas, klausyti skaitomą tekstą; Noras kurti, improvizuoti; Domisi įvairiomis rašymo priemonėmis, brauko jomis įvairias linijas, keverzones.</p>	<p>Bendrauja su bendraamžiais, su suaugusiais; Suvokia nesudėtingus nurodymus, klausimus, paaiškinimus ir pasakojimus; Bando pats užmegzti pokalbį; Klausia „kas?“, „kur?“, atsako į nesudėtingus klausimus; Pasakoja savo įspūdžius, pasako savo pageidavimus, norus; Pavadina savo veiksmus; Kreipiasi pagalbos į suaugusįjį, iškilus konfliktinei situacijai; Pats išsirenka knygą ir prašo ją paskaityti; Imituoja paveikslėlyje vaizduojamus veiksmus; Domisi skaitomos knygos turiniu; Imituoja mėgstamų knygelių skaitymą, varto lapus, pasakoja pagal iliustracijas ir atpasakoja jau girdėtą kūrinėlį; Varto knygutę sakydamas 1-2 žodžių junginius: „Mano!“, „Kas čia?“, „Ate ate!“ ir pan.; Parodo spausdintą raidę ir pasako: „Čia mano raidė“; Ieško aplinkoje, atranda ir parodo paveikslėlyje matomus daiktus; Bando žaisti vaidmeninius žaidimus su draugais,</p>	<p>Pratina įsiklausyti į pedagogo ir draugo kalbą; Skaito įvairius tekstus, seka pasakas; Moko nesudėtingų eilėraščių; Sukuria kuo įvairesnę kalbinę aplinką, aiškina kas vyksta; Moko taisyklingai tarti garsus, kalbėti taisyklingais žodžiais, 2-3 žodžių sakiniais; Skatina kalbinį bendravimą su suaugusiais ir bendraamžiais; Savo pavyzdžiu skatina emociškai reaguoti į skaitomą, pasakojamą, deklamuojamą literatūros kūrinį; Rodo iliustruotas knygutes ir aptaria matomus vaizdus; Moko įsijausti į personažą, jį išgirsti ir suprasti. Skatina popieriaus lape įvairiomis priemonėmis braukti linijas, bangeles ir pan.</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veiksmas	Pedagogo veiksmas, priemonės
		<p>suaugusiais; Dalyvauja trumpame pokalbyje su vienu ar keliais pašnekovais; Siekia asmeninio bendravimo su suaugusiais. Pasakoja savo išgyvenimus, patirtus įvykius; Domisi rašymo priemonėmis.</p>	
<p>PAŽIŠTANTIS</p>	<p>Noras pažinti save ir aplinkinius; Noras pažinti supančioje aplinkoje esančius daiktus ir suvokti jų paskirtį; Noras suvokti priežasties ir pasekmės santykį; Noras pažinti žaislus, juos rūšiuoti pagal dydį, žaisti; Noras žaisti kitų netrukdomam, išlaikant dėmesį; Noras skirti, lyginti, įvardyti veiksmus.</p>	<p>Parodo pagrindines kūno dalis; Lygina panašius daiktus; Parodo į save, kai klausiama; Parodo pavadintą paveikslėlį; Viename paveikslėlyje atpažįsta keletą daiktų; Naudoja įrankius, daiktus pagal jų paskirtį; Surenka žaislą iš 4 dalių; Pasirenka ir varto knygas su paveikslėliais; Paprąšius parodo kur didelis ir kur mažas daiktas; Skiria, pavadina ir stengiasi lyginti pagrindines spalvas; Žaidžia su nauju žaislu; Bando sudėlioti piramidę iš 4-10 skirtingų dalių;</p>	<p>Parūpina vaiko pažinimą skatinančių žaislų, priemonių; Skatina eksperimentuoti ir stebėti; Padrąsina, sumano įvairių žaidimų; Skatina visas veiklas užbaigti; Daug kalba, pasakoja, rodo daiktus, knygutes, paveikslėlius; Organizuoja išvykas, stebėjimus darželio teritorijoje; Siekia patenkinti kiekvieno vaiko individualius pažinimo interesus.</p>
<p>KŪRYBIŠKAS</p>	<p>Noras bendrauti, išreikšti save, pažinti pasaulį, dainuoti; Noras klausytis muzikos; Noras šokti; Noras piešti, tapyti, išbandyti įvairias technikas</p>	<p>Dainuoja paprastas intonacijas, rykavimus, lopšines, trumpas daineles su instrumentiniu pritarimu ir be jo, dainavimą palydi ritminiais judesiais ar garsais (plojimu ir kt.); Klausosi muzikos, atliekamos natūraliais (gamtos) „instrumentais“: akmenukais, kriauklėmis, vandeniu (jį teškenant) ir kt.;</p>	<p>Skatina vaikus dainuoti žaidžiant; Pagiria, kalbina, užmezga emocinį ryšį; Parenka neilgas, lengvai suvokiamas, nesudėtingas, atitinkančias vaikų amžių daineles; Sukuria tokią emocinę atmosferą, kur kiekvienas vaikas jaučiasi svarbus, jam nenuobodu; Dainuoja toninius darinius skiemenimis: bum-bum,</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veiksmas	Pedagogo veiksmas, priemonės
	<p>priemonės; Noras išbandyti įvairias lipdymo technikas; Noras kurti, fantazuoti, atkartoti įvairių personažų išraiškas, judesius, balso intonacijas.</p>	<p>Dainuojant naudoja garsus bum-bum, ta-ta ir kt.; Jaučia muzikinį ritmą: greitas-lėtas; Išgyvena muziką įvairiais būdais (kūno judesiais, siūbavimu, žygiavimu), garsais (stuksenimu, niūniavimu), grojimu vaikiškais muzikos instrumentais; Žygiuoja būreliu, keldamas kojas, šokdamas trepsi, moka vartyti pakeltas į viršų ir į šoną rankų plaštakas; Bėga paskui auklėtoją, vydamasis ją; Su pagalba sustoja ratu ir šoka susiėmęs už rankų; Sukasi po vieną ir po du, susiėmę už parankių; Šokdamas vaizduoja įvairius gyvūnus; Tyrinėja saviraiškos galimybes; Rodo norą kopijuoti įvairius judesius pagal suaugusiųjų pavyzdį; Stebi supantį pasaulį, vėliau imituodamas ima mėgdžioti judesius; Skiria ir lygina spalvas; Piešia įvairius raitinius, spirales, kurie užima visą lapą; Aplikuoja plėšytine aplikacija; Bando minkyti, sujungti, kočioti nedidelį plastilino kiekį; Pradeda suvokti estetinio ugdymo elementus; Patiria malonumą vaidindamas, laisvai reikšdamas savo emocijas, jausmus.</p>	<p>ta-ta ir pan.; Demonstruojant kūrinėlį stengiasi sudominti vaikus, naudoja lėlių teatro veikėjus, skareles, akmenukus ir kt.; Sudomindamas rodo judesius. Gali būti vienas iš personažų; Sudaro sąlygas žaisti, tirti, eksperimentuoti, vaidinti; Sudomina, skatina tyrinėti, sudarydamas sąlygas; Supažindina su žmogaus pagrindinėmis kūno dalimis; Leidžia žaisti, tirti eksperimentuoti; Sudomina, skatina tyrinėti ir atrasti įvairias piešimo technikas; Suteikia galimybę pajusti įvairias lipdymo medžiagų savybes, padeda pažinti aplinkinį pasaulį; Skatina vaiko spontaniškumą, palaiko jo norą laisvai improvizuoti; Sudaro sąlygas vaikui klausyti, girdėti, regėti, lytėti; Sudaro galimybę save išreikšti (judesiais) rodydama pavyzdį, suteikia teigiamų emocijų; Kuria gėrėjimosi ir grožėjimosi nuotaiką; Dažniau vaidina auklėtoja, retkarčiais paskatina vaikus pamėgdžioti.</p>

VAIKŲ NUO 3 M. AMŽIAUS UGDYMO TURINYS

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veiksmas	Pedagogo veiksmas, priemonės
SOCIALUS	<p>Noras pažinti save, tyrinėti, domėtis kitais, daiktais, aplinka;</p> <p>Noras gebėti prisitaikyti prie naujų situacijų;</p> <p>Noras žaisti, bendrauti, draugauti, pasitikėti savo jėgomis, supančiais žmonėmis (bendraamžiais, suaugusiais) saugiai jaustis;</p> <p>Noras dalytis žaislais ir gerbti kitų teises;</p> <p>Noras sulaukti pagalbos, pačiam ją teikti;</p> <p>Noras būti pripažintu, pastebėtu, palankiai vertinamu, išklaustytu, suprastu;</p> <p>Noras suvokti savo jausmus ir tinkamai juos reikšti;</p> <p>Noras taikyti mąstymo įgūdžius konfliktams spręsti;</p> <p>Noras veikti savarankiškai, laisvai,</p>	<p>Žino savo vardą, pavardę, priskiria save kuriai nors lyčiai, žino pagrindinius lyčių skirtumus, suvokia savo socialinę padėtį: „aš esu darželinukas, man 3-4-5-6 metai“;</p> <p>Išvardina šeimos narius, įvardina amžiaus tarpsnius: mažas, jaunas, suaugęs, senas;</p> <p>Priskiria amžiaus tarpsnius atitinkančias savybes, daiktus, darbus;</p> <p>Žino gatvės, grupės, darželio, miesto, šalies pavadinimą;</p> <p>Be baimės tyrinėja vidinę ir išorinę aplinką, pakviečia suaugusįjį, kai jo prireikia;</p> <p>Domisi supančia aplinka, joje esančiais daiktais, jų paskirtimi, savybėmis, tyrinėja, išbando, apžiūrinėja, liečia, kilnoja, atidaro, stuksena, išardo, surenka ir t. t., nebijo klaidų;</p> <p>Bendrauja, klausia, kalbina tyrinėja savo ir kitų išvaizdą, poelgius, mokosi atskirti teigiamus ir neigiamus bruožus, vertina: „gerai-blogai“;</p> <p>Žaidžia vienas, su dviem-trim draugais, dalyvauja grupiniuose žaidimuose;</p> <p>Dalijasi žaislais, pasiūlo mainytis, mandagiai paprašo, padėkoja, atsiprašo, pakviečia – priima drauge žaisti;</p> <p>Suvokia taisykles, jų laikosi, žaidžia garbingai, mokosi laimėti ir pralaimėti;</p> <p>Džiaugiasi savo ir draugų sėkme: pagiria, pasveikina, ploja, padaro prizą-suvenyrą. nepasisėkus padaršina, paguodžia;</p>	<p>Domisi vaiku, stebi, ką vaikas mėgsta, klausinėja, bendrauja su vaiko artimaisiais, sužino apie šeimos pomėgius, aplinką, užsiėmimus;</p> <p>Rodo bendravimo pavyzdį: šypsosi, kalba maloniu balsu, sako „ačiū, prašau, atsiprašau“, pasisveikina, atsisveikina;</p> <p>Pastebi kiekvieną vaiką, rodo jam dėmesį;</p> <p>Pakviečia, paskatina, pagiria, pastabas reiškia ramiai;</p> <p>Pasiūlo savo idėjų, gerbia vaiko nuomonę, sumanymus, išklauso, džiugiai vertina pasiekimus;</p> <p>Kuria jaukią, saugią aplinką, ją turtina, supažindina su joje esančiais daiktais, moko kaip su jais elgtis;</p> <p>Supažindina su mandagaus, saugaus elgesio taisyklėmis grupėje ir už jos ribų;</p> <p>Skatina tyrinėti, ieškoti, analizuoti, numatyti priežastis, pasekmes;</p> <p>Skatina dalytis su kitais vaikais žaislais, moko sutikti su principu „paėliui“;</p> <p>Skatina vaiką suvokti ir apibūdinti savo jausmus, parodydamas savo pavyzdžiu;</p> <p>Moko vaiką be agresijos išreikšti savo poreikius ir norus;</p> <p>Surengia „minčių lietu“, skatina laisvai išsakyti savo jausmus, mintis, nuomonę;</p> <p>Pateikia vaizdingų žodinių vaizdinių, muzikinių iliustracijų;</p> <p>Padedą spręsti iškilusias problemas, konfliktus, rasti kompromisą;</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veiksmas	Pedagogo veiksmas, priemonės
	<p>kūrybiškai; Noras išreikšti pasitikėjimą suaugusiais; Noras prisiimti atsakomybę už savo gerovę; Noras tausoti ir rūpintis grupės aplinka ir priemonėmis; Noras laikytis grupės dienvietės; Noras suprasti taisyklių būtinumą; Noras suprasti kaip žmonės veikia aplinką, ją keisdami ir saugodami; Noras gilintis į supratimą apie kaimynus ir kaimynystę.</p>	<p>Žaisdamas vaidmeninius žaidimus mėgdžioja tėvus einančius į darbą arba esančius namuose; Sutinka su kompromisu, kurį pasiūlo pedagogas arba bendraamžiai; Pasiūlo problemos sprendimo būdų; Prašo suaugusiųjų ar draugų pagalbos tuomet, kai pats nesugeba ko atlikti, padėkoja, šypsosi, pasako gražių žodžių; Taikiai sprendžia konfliktus; Pastebi, kas nesiseka draugui, pasiūlo pagalbą; Mokosi save vertinti: „man sekasi, man nesiseka“, skiria džiugias veido išraiškas nuo liūdnu, piktu, moka jas pavaizduoti, nurodo nuotaikų priežastis; Kuria, siūlo, tariasi su bendraamžiais, su suaugusiais dėl žaidimų, grupės elgesio taisyklių ir jų laikosi; Laisvai renkasi veiklos vietą, draugus, priemones; Atsižvelgia į kitų nuomonę; Paaiškina kodėl negalima žaisti su degtukais, aštriais daiktais, kaip reikia elgtis gatvėje, prie vandens telkinių, miške ir pan; Savarankiškai paruošia priemones darbui, sutvarko darbo vietą; Žaisdamas tausoja ir primena grupės draugams, kad atsargiai elgtųsi su grupės priemonėmis; Neraginamas dalyvauja grupės veikloje, supranta ir laikosi grupės dienvietės; Geba prisitaikyti prie naujų situacijų. Laikosi grupės taisyklių; Domisi daiktais ir įvykiais; Pradedą suprasti kas yra kaimynai.</p>	<p>Drauge žaidžia, išaiškina taisykles, skatina, palaiko džiugią nuotaiką; Aiškina vaikui apie pavojus ir žalą sveikatai – supažindina su tinkamo elgesio pavyzdžiais gamtoje (prie vandens telkinių, miške), gatvėje (pereinant gatvę, žaidžiant netoli gatvės), buityje (imant be suaugusiųjų priežiūros chemines priemones, vaistus, žaidžiant su degtukais, aštriais daiktais); Skatina vaiką savarankiškai pasiruošti veiklai, susitvarkyti veiklos, žaidimų vietą; Skatina vaiko atsakomybę už grupės aplinkos ir joje esančių priemonių tvarkos palaikymą; Sukuria taisykles padedančias susitarti ir bendradarbiauti, kai iškyla realių problemų; Parūpina antrinių žaliavų, aptaria pasikeitimus, vykstančius aplinkoje; Aiškina kas tai yra kaimynai, kokie jie gali būti, kas tai yra kaimyniška pagalba.</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
SVEIKAS	<p>Noras aktyviai, laisvai judėti, išreikšti save per judesį;</p> <p>Noras bendrauti, lenktyniauti, pajusti malonumą ir pasitenkinimą;</p> <p>Noras žaisti įvairius žaidimus;</p> <p>Noras šokinėti, nušokti, peršokti;</p> <p>Noras mokytis laiptoti, ropoti, šliaužti, pralįsti;</p> <p>Noras išlaikyti pusiausvyrą;</p> <p>Noras laisvai valdyti kamuolį rankomis ir kojomis;</p> <p>Noras mankštinti kūną;</p> <p>Noras taisyklingai naudotis stalo įrankiais;</p> <p>Noras savarankiškai praustis, valyti dantis, šukuotis;</p> <p>Noras savarankiškai tvarkyti drabužėlius.</p>	<p>Eina ir bėga tiesia linija, vorele vienas paskui kitą įvairiais būdais, keisdamas judėjimo tempą ir kryptį, įveikdamas įvairias kliūtis, orientuojasi erdvėje ir laike; Bėga derindamas du ir daugiau judesių (bėga ir varosi, spiria kamuolį, bėga ir mojuoja rankomis, kaspinais).</p> <p>Stovėdamas pasistiebia, atsistoja ant kulnų, eina ant pirštų galų, kulnų, eina pristatant pėdą prie pėdos.</p> <p>Dalyvauja sporto pramogose, sporto šventėse, sveikatos dienose, šeimų turnyruose;</p> <p>Žaidžia sportinius, siužetinius vaidmeninius, judriuosius, ramius žaidimus, estafetes;</p> <p>Žaidžia lietuvių liaudies žaidimus, ratelius;</p> <p>Šokinėja atlikdamas įvairias užduotis, peršoka per įvairias kliūtis, nušoka nuo paaukštinimo; šokinėja abiem ir ant vienos kojos vietoje ir judant pirmyn, šokinėja per šokdynę. Šoka į tolį išvietos dviem kojom, į aukštį įsibėgėjus, šoka siekdami pakabinto daikto.</p> <p>Ropoja suoliuku, grindimis įvairiais būdais pro įvairias kliūtis;</p> <p>Laipioja įvairiais būdais gimnastikos sienele, kopėtėlėmis;</p> <p>Šliaužia suoliuku, grindimis atlikdamas įvairias užduotis, pralenda pro įvairaus aukščio kliūtis įvairiais būdais;</p> <p>Atlieka įvairius pratimus ant lygiagrečių;</p> <p>Atlieka įvairias užduotis einant suoliuku, pastovi ant vienos kojos;</p> <p>Ridena kamuolį suoliuku, grindimis įvairiais būdais iš įvairių padėčių;</p> <p>Mėto ir gaudo kamuolį, atlikdamas įvairias užduotis;</p>	<p>Reikalauja išlaikyti taisyklingą kūno laikyseną, taisyklingai kvėpuoti, reaguoti į girdimuosius ir regimuosius signalus;</p> <p>Moko derinti rankų ir kojų judesius;</p> <p>Padrąsina, palaiko;</p> <p>Sudaro sąlygas išreikšti jausmus judesiu;</p> <p>Skatina kūrybiškumą;</p> <p>Parenka įdomius judriuosius žaidimus, linksmas estafetes, atrakcionus, sporto žaidimus;</p> <p>Vertina ne tik pasiektą rezultatą, bet ir vaiko pastangas;</p> <p>Reikalauja laikytis žaidimo taisyklių;</p> <p>Moko siekti garbingos kovos bei pergalės;</p> <p>Stebi, kad aktyvūs, iniciatyvūs vaikai neslopintų nedrąsiųjų, lėtųjų, o padėtų, padrąsintų juos įsijungti į žaidimus;</p> <p>Sudaro sąlygas aktyviai judėti, žaisti;</p> <p>Moko energingai atsispirti, minkštai nusileisti;</p> <p>Moko parengiamuosius šuolių pratimus;</p> <p>Moko derinti rankų ir kojų judesius, lavinti koordinaciją;</p> <p>Moko pasilenkti prieš kliūtį ir vėl išsitiesti;</p> <p>Moko taisyklingai laikytis skersinių;</p> <p>Pagiria už sumanumą, vikrumą, išradingumą, drąsą;</p> <p>Pratina pajusti kūno padėtį ir suvokti bet kokį jos pasikeitimą;</p> <p>Nurodo atstumą, tempą;</p> <p>Supažindina su kamuolių savybėmis;</p> <p>Moko valdyti, taisyklingai varyti kamuolį, taiso klaidas;</p> <p>Siekia, kad veiksmai būtų atliekami taisyklingai;</p> <p>Aiškina pratimų poveikį organizmui;</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veiksmas	Pedagogo veiksmas, priemonės
		<p>Atmuša kamuolį nuo žemės įvairiais būdais; Meta kamuolį į krepšį, į horizontalius ir vertikalius taikinius; meta smėlio maišelį į tolį. Atlieka įvairius pratimus smulkiajai motorikai lavinti(veria ant virvutės kokteilių šiaudelius, užsuka ir atsuka buteliukus, rūšiuoja sagas, riša juosteles). Varinėja kamuolį po visą salę kaire ir dešine ranka; Varo kamuolį kojomis aplink kliūtį ir smūgiuoja į vartus; Atlieka pratimus rankų ir pečių juostos, liemens, kojų raumenims; Visus pratimus atlieka be reikmenų ir su reikmenimis iš įvairių pradinių padėčių; Atlieka jogos pratimus; Laisvai naudojasi šakute, peiliu, tvarkingai valgo, prisilaiko taisyklingos laikysenos; Supranta sveikos mitybos ir vitaminų reikšmę organizmui; Atkreipia dėmesį į rankų, veido, kojų švarą; Savarankiškai susitvarko drabužėlius, apavą; Be įspėjimo prausiasi, valo dantis, šukuojasi; Laikosi dienos režimo ir miega (ilsisi) 2 k. per parą.</p>	<p>Moko derinti judesius su kvėpavimu; Moko ritminių šokių su priemonėmis; Moko įvairių pratimų taisyklingai laikysenai ugdyti bei plokščiapėdystės profilaktikai; Lavina ir stiprina sąnarius ir įvairias raumenų grupes; Lavina fizines ypatybes; Ugdo savikontrolę; Moko, aiškina, kaip naudotis stalo įrankiais; Supažindina su sveikos mitybos ypatybėmis, vitaminų reikšme sveikatai, organizmui; Pratina laikytis asmens higienos; Aiškina apie miego ir poilsio reikšmę augimui ir kasdieninei veiklai.</p>
BENDRAUJANTIS	<p>Noras išreikšti mintis žodžiais ir sakiniiais; Noras girdėti ir skirti kalbos garsus; Noras atpažinti skirtingai skambančius garsus ir žodžius; Noras klausti ir atsakyti į</p>	<p>Bendrauja su bendraamžiais, su kitais žmonėmis aktyviai dalyvaudamas pokalbyje; Pastebi aplinkos garsus, juos imituoja; Žaidžia žodžiais, garsais, eiliuotais tekstais; Atpažįsta rimą ir pats rimuoja; pastebi žodžius, prasidedančius ta pačia raide; Girdi ir pakartoja atskirus žodžių garsus, žaidžia su garsais, kurdamas naujus žodžius;</p>	<p>Dažniau pasikalba su kiekvienu vaiku atskirai; Skatina vaiko bendravimą su bendraamžiais ir kitais žmonėmis; Skatina vaikus reikšti savo mintis nuomonę užduodamas atvirus klausimus; Plėtoja socialinę, kultūrinę vaiko patirtį; Skatina vaikus žaisti su žodžiais: dainuoja dainas, žaidžia kalbos žaidimus, deklamuoja eiles;</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
	<p>klausimus; Noras atpažinti kai kurias raides ir žodžius; Noras sekti ir suvokti knygos, pasakojimo ar pokalbio prasmę; Noras suprasti ir interpretuoti knygų ir kitų tekstų mintis; Noras bendrauti su bendraamžiais, kitais žmonėmis; Noras sužinoti ir suprasti nežinomų žodžių reikšmę, juos vartoti; Noras domėtis grafiniais simboliais, sužinoti naujus tekstus: žurnalus, laikraščius; Noras perteikti savo išgyvenimus, patirtus įvykius; Noras kurti, improvizuoti; Noras bandyti skaityti ir rašyti.</p>	<p>Pastebi garsų skirtumus ir panašumus, bando sieti garsus su raidėmis; Kartu dainuoja dainas ir lopšines; Susieja žodžius su veiksmais: laisvai reiškia savo norus; Paklūsta žodiniams nurodymams, lydymams gestų; Žodžiais, gestais ar ženklais atsako į klausimus taip/ne; Atsako į paprastus klausimus; į kitų teiginius; Atsako į klausimus sudėtingesniu sakiniu; atsiliepia į kitų teiginius apsisuksdamas nuomone; Atsako į klausimus pateikdamas detalių; inicijuoja pokalbį; Atsako į klausimus bandydamas atsižvelgti į situaciją, laiką, vietą, sieja kelis sakinius; laisvai išsako savo nuomonę apie patirtus įspūdžius; Vartoja klausiamuosius žodelius; Klausdamas naudoja intonaciją, mimiką, gestus; Klausia naujų, nežinomų žodžių reikšmės; Paaiškina suprantamų žodžių reikšmę; Pasirenka draugus; Mokosi klasifikavimo ir apibendrinimo pradmenų; Nusako priešingybes; Sukuria trumpą (3-5 sakinių) pasakojimą; Deklamuoja eilėraščius, išraiškingai, nuosekliai atpasakoja trumpus pasakojimus; Deklamuoja ir dainuoja paties sukurtus eilėraščius, daineles; Susieja pasakojimą su savimi ir dalinasi informacija; Pasakoja apie jam svarbius ir rūpimus daiktus, žmones, įvykius, kuria istorijas su įsivaizduojamais veikėjais;</p>	<p>Kalba apie žodžius ir garsus kasdienių veiklų metu: „Domai ir Dovile – jūsų abiejų vardai prasideda tuo pačiu garsu“; Skatina išgirsti žodžių skiemenis, ragindamas vaiką išploti savo vardą/žodį skiemenimis; Atkreipia vaikų dėmesį į skirtingai tariamus ilgus ir trumpus balsius, juos taisyklingai tardamas; Atkreipia vaikų dėmesį į raides ir užrašus grupėje, kai vaikai užimti kasdiene veikla; Gausina žodyną, vartoja vaizdingus posakius, sinonimus ir antonimus, moko taisyklingo žodžių tarimo, sakinių darybos; Aiškina vaikui jam nesuprantamų žodžių prasmę ir moko tiksliai juos vartoti; Moko aiškiai, taisyklingai kalbėti su bendraamžiais ir kitais žmonėmis; Moko ir pratina vaikus vaizdingai pasakoti, papildydamas jų žodyną vaizdingais žodžių junginiais; Pratina vaikus teisingai laikyti knygas ir jomis rūpintis; Skaityti vaikams pasakojimus ir jų pabaigoje užduoda klausimus: „Kaip manai, kas nutiks po to? Kaip jaustumėsi, jei tai nutiktų tau?“; Sudaro sąlygas - padeda vaikų akių aukštyje abėcėlės dėlionių, magnetinių raidžių, popieriaus ir pieštukų - įvairioje veikloje vartoti simbolius, imituoti raišką (keverzoti, piešti, rašyti raides); Moko bendraujant išklaudyti ir išgirsti kalbėtoją; Natūraliai bendrauja su vaiku, atsižvelgdamas į vaiko kalbos spontaniškumą ir egocentriškumą, sudaro tinkamas sąlygas kalbiniam vaiko aktyvumui,</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
		<p>Pasakoja apie tai, ką sukūrė; Kalbėdamas derina žodžių gimines, skaičius ir linksnius; Domisi skaitymu, rašymu, muzikiniais kūriniais, knygelėmis; Atpažįsta jau žinomas raides, jas sieja su žodžiais; Pirštu apvedžioja raidžių kontūrus, bando „rašyti“-keverzoti - raides popieriaus lape; Atpažįsta knygą pagal viršelį, savarankiškai pasirenka knygą ir ją apžiūrinėja; Apibūdina knygų iliustracijas; Sukuria pasakojimo, pasakos pabaigą, užbaigia pedagogo pradėtą sakinį numanomu žodžiu, fraze; Žaidžia teatrą, pasiskirstant vaidmenimis, imituoja judesius, juos susieja su garsais, žodžiais, intonacija.</p>	<p>kūrybinei kalbinei raiškai; Glaudžiai bendradarbiauja su kitais pedagogais ir tėvais.</p>
<p>PAŽIŠTANTIS</p>	<p>Noras pažinti save ir suaugusius žmones; Noras pažinti savo kūną ir dvasios galias; Noras pažinti bendruomenę ir žmonių ryšius joje; Noras suvokti žmonių panašumus ir skirtumus, pažinti savo gatvės, miesto žmones; Noras suprasti supantį aplinkinį pasaulį ir kaip žmonės juda iš vienos vietos į kitą;</p>	<p>Domisi savimi ir kitais žmonėmis, klausinėja apie suaugusiųjų gyvenimą, domisi būdais, kuriais žmogus pažįsta pasaulį, aiškinasi, kalbasi apie tai; Stebi, tyrinėja, išbando naujas medžiagas, žaislus, daiktus; Seka suaugusiųjų pavyzdžiu, mokosi iš jų veikdamas greta, drauge, tardamasis, bendradarbiaudamas; Tyrinėja save ir savo kūną, domisi kaip jis juda, įvardija kūno dalių pavadinimus, domisi, kas vyksta kūno viduje; Jaučiasi svarbus ir reikšmingas, reiškia savo nuomonę, emocijas, kalba apie jausmus, išsako savo norus, pasakoja apie sunkumus; Žaisdamas, dirbdamas, bendraudamas, sprenddamas problemas, ką nors vaizduodamas, atranda, jog gali</p>	<p>Pasitiki vaiku, priima vaiką tokį, koks jis yra, jį gerbia, pripažįsta jo unikalumą, palaiko vaiko sumanymus, padeda juos išplėtoti, suteikia veiklos pasirinkimų galimybę, veiksmų laisvę, sprendimo pasirinkimo galimybę, ribojamą tik būtinų taisyklių, pastebi ir įvertina vaiko norą bei pastangas, skatina tobulėti, rodo individualų dėmesį vaikui, pabrėžia jo vertę; Kiekvieną dieną padeda vaikams sužinoti ką nors naujo apie sveikatą ir kūną: „Ar jauti, kaip plaka tavo širdelė?“; Drauge su vaikais kuria taisykles, padedančias susitarti ir bendradarbiauti, kai iškyla neaiškių problemų; Parenka užduotis ir reikalavimus tokius, kurie</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
	<p>Noras pažinti savo gimtinę ir jos gamtą;</p> <p>Noras suprasti, kaip žmonės veikia aplinką ją keisdami ir saugodami;</p> <p>Noras susipažinti su kitų tautų kultūra, papročiais, tradicijomis;</p> <p>Noras pajusti laiką ir pokyčius;</p> <p>Noras įgyti supratimą apie daiktų bei reiškinių įvairovę, daiktų dydį, formą, spalvą, paviršiaus savybes, supratimą apie kiekį ir skaičių;</p> <p>Noras suprasti skaitmenis, skaičių pateikimo būdus;</p> <p>Noras pažinti gyvūnus, augalus, kai kuriuos negyvosios gamtos objektus ir reiškinius, žemę, dangaus kūnus;</p> <p>Noras skirti naminius ir laukinius gyvūnus, žinoti jų naudą;</p> <p>Noras naudoti nestandartines matavimo priemones matuojant ir lyginant;</p> <p>Noras pastebėti, įvardinti, apibūdinti, nupiešti,</p>	<p>judėti, justai, jausti, įsiminti, mąstyti, kalbėti, fantazuoti, kurti, žaisti ir veikti savitai, išradingai, netikėtai, atrandant įvairius saviraiškos, kūrybos būdus;</p> <p>Didžiuojasi savo šeima, pasakoja apie šeimos narius ir jų gyvenimą, tradicijas, klausinėja, kaip vadinami šeimos nariai;</p> <p>Domisi draugų šeimomis, aiškinasi, kuo jos panašios ir kuo skiriasi, kas šeimas vienija, domisi, kodėl yra vaikų, neturinčių tėvų;</p> <p>Nori išmokti susidraugauti ir palaikyti draugystę;</p> <p>Domisi bendraamžiais, grupės bei kiemo draugais, jų pomėgiais, žaidimais, bendrauja ir bendradarbiauja su jais, palaiko kaimyniškus santykius su esančiais greta.</p> <p>Domisi žmonių skirtybėmis - lytimi, amžiumi, išvaizda, gyvenimo vieta ir būdu, sužino, kuo žmonės panašūs;</p> <p>Sužino, jog žmonės auga, bręsta, sensta, miršta; jie yra vaikai, suaugusieji, seneliai, vyrai ir moterys; įvairių tautybių, tikėjimo;</p> <p>Domisi, kaip bendruomenėje žmonės susiję vieni su kitais, kaip jie padeda vieni kitiems, mokosi būti šalia ir kartu;</p> <p>Stengiasi įvairiais būdais pažinti žmones: bendrauja namuose, grupėje, darželyje, gatvėje, parduotuvėje ir kt., keliauja po artimiausią aplinką;</p> <p>Domisi savo gimtine, miestu, žmonėmis, kalba, tautiniais simboliais, prosenelių palikimu, tradicijomis, dalyvauja bendruomenės šventėse, stebi ir tyrinėja artimiausią gamtinę bei kultūrinę aplinką;</p> <p>Intuityviai jaučia laiko ir istorijos tėkmę: domisi savo gyvenimo istorija, šeimos, giminės gyvenimo faktais,</p>	<p>atitinka jo sugebėjimus ir leidžia patirti vidinio pasitenkinimo jausmą;</p> <p>Rūpinasi, kad grupės aplinka būtų įvairi, turtinga priemonėmis, parūpina informacijos, parūpina dažų, kreidelių, žymeklių ir įvairaus spalvoto popieriaus; priemonių, kurios būtų susijusios su įvairiomis darbovietėmis – gėlių parduotuve, automobilių remonto dirbtuve, maisto prekių parduotuve, parūpina antrinių žaliavų – kartoninių dėžių, paketų;</p> <p>Kalbasi su vaiku, sužino, tiria ir apibendrina jo patirtį apie aplinkinį pasaulį, atsako į vaiko klausimus, pasakoja, skaito vaikui;</p> <p>Kalbasi su vaiku apie tai, ką veikiame dieną ir naktį; Pateikia vaikui klausimų, kurie padėtų prisiminti praeitį: „Ką veikei vakar, kai grįžai namo?“;</p> <p>Vartoja žodžius prieš tai, po to, kitas, vakar, šiandien, rytoj, per dieną;</p> <p>Paprašo vaiko atsinešti savo kūdikystės nuotraukų ar drabužėlių, pakalba apie tai, kaip jis per tą laiką pasikeitė;</p> <p>Skatina tyrinėti, eksperimentuoti ir pavieniui ir kartu, padedant vienas kitam bei mokantis vienas iš kito, žadina smalsumą, domėjimąsi supančia aplinka, skatina ieškoti informacijos, daryti atradimus, išvadas po tyrinėjimų, sudaro sąlygas manipuluoti daiktais, juos skaičiuoti pasitelkiant daineles, eilėraščius, skaičiuotes, lyginti;</p> <p>Skaičiuoja kasdieninėje veikloje kiek vaikų šiandien yra grupėje, kiek reikia puodelių, kad užtektų visiems;</p> <p>Pasitelkia „mokslines“ priemones (magnetus, didinamuosius stiklus, svarstyklės) norėdamas vaiką</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
	<p>palyginti ir surūšiuoti dviejų ir trijų matmenų formas;</p> <p>Noras atpažinti, pakartoti, pratęsti sekas, daryti prielaidas apie sekas aplinkoje;</p> <p>Noras susipažinti su darbo įrankiais (kastuvėliu, grėbliuku, karučiu), bei jų paskirtimi.</p>	<p>domisi gimtosios vietovės praeitimi, dabartimi, netolima ateitimi;</p> <p>Domisi žmogaus sukurta aplinka ir technologijomis;</p> <p>Domisi daiktų įvairove, tyrinėja namų ir grupės aplinką, ją lygina; Susipažįsta su buitėmis, patalpų įrangos daiktais, darbo įrankiais, mokosi jais naudotis, išidėmi jų pavadinimus, bando grupuoti pagal paskirtį, išvaizdą, pavadinimą apibendrinančiu žodžiu.</p> <p>Klausinėja, aiškinasi, kaip daromi, gaminami, kuriami daiktai ir meno kūriniai;</p> <p>Žaidžia, veikia su įvairios formos daiktais, juos tyrinėja, manipuliuoja jais, modeliuoja, formuoja, konstruoja, eksperimentuoja su mažiau įprastais daiktais, padedančius suvokti kai kuriuos reiškinius;</p> <p>Manipuliuodamas su daiktais įvertina jų dydį, lygina daiktus uždėjimo, pridėjimo būdais, iš akies, naudodamasis sąlyginiais matais, vartoja dydį apibūdinančias sąvokas;</p> <p>Atkreipia dėmesį į daikto formą, regėjimo, lytėjimo, raumenų pojūčiais atskiria formas bei jas pavadinama, pažįstamų formų daiktus randa aplinkoje, suvokia geometrinių figūrų formos pastovumą, įprastiniuose daiktuose ir kitur išvelgia naujas formas, pažįstamas formas naudoja dailės darbeliuose, žaidimuose;</p> <p>Pažįsta ir pavadinama daiktų spalvą, atkreipia dėmesį į daiktų paviršiaus savybes;</p> <p>Atlieka kai kurias operacijas su daiktais ir jų grupėmis, perpranta kiekybinį ir kelintinį daiktų žymėjimą skaičiumi;</p> <p>Mokosi orientuotis erdvėje: laisvai juda, veikia grupėje, kieme, tyrinėja supančią erdvę ir savo vietą joje;</p>	<p>paskatinti tyrinėjimams;</p> <p>Sukuria kliūčių ruožą, kad vaikas galėtų per jį ir aplink manevruoti;</p> <p>Sudaro galimybę nagrinėti senus ar sugedusius daiktus, kad vaikas galėtų išsiaiškinti, kaip daiktai veikia;</p> <p>Įvardina geometrines formas, kai vaikas žaidžia su kubeliais, įvairių formų konstravimo žaidimų detalėmis;</p> <p>Pažymi medžio ar lazdos šešėlį skirtingu dienos metu ir paaiškina kodėl keičiasi jo vieta;</p> <p>Atkreipia vaiko dėmesį į fizines žemės savybes, kai jie kasinėja ir sumaišo žemės (smėlį), įpylę vandens;</p> <p>Aptaria pasikeitimus, kurie vyksta artimiausioje aplinkoje (sausra, išdžiovinusi žemę, nukirstas/nulaužtas medis, dulkės, dėl užterštumo tvyrančios ore); pakalba su vaiku apie metų laikus;</p> <p>Organizuoja pažintines išvykas į gamtą, muziejus, prie kultūros, istorijos paminklų;</p> <p>Organizuoja bendruomenės šventes, valstybinių švenčių minėjimus, supažindina su papročiais, tradicijomis, su tautine simbolika;</p> <p>Inicijuoja iškilų žmonių apsilankymą grupėje;</p> <p>Organizuoja kaimyninių grupių vaikų bendrus žaidimus, pramogas, šventes, skatina talkinti vieni kitiems, kurti kaimynystės tradicijas, sudaro sąlygas bendrumo su kitais jausmui atsirasti;</p> <p>Inicijuoja šeimos narių dalyvavimą grupės veikloje, organizuoja kartų vakarones, vaiko gimtadienio šventę, iškilmes, pramogas ir išvykas šeimoms;</p> <p>Pasikalba su vaiku apie gyvūnų namus ir skatina vaiką susipažinti su įvairių gyvūnų namais;</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
		<p>Ugdosi subjektyvų laiko tėkmės pojūtį pagal savo gyvenimo ritmą, pastebi objektyvius laiko tėkmės požymius;</p> <p>Domisi gyvūnais, susipažįsta su jų gyvenimo sąlygų įvairove, supranta, kad gyvūnai įvairiai prisitaiko prie savo aplinkos, ima suvokti gyvūnų gyvybės ratą, patiria kuo panašūs ir kuo skirtingi įvairūs gyvūnai, koks žmogaus ryšys su gyvūnija;</p> <p>Domisi, ieško informacijos enciklopedijose, klausosi informacinių tekstų. Tyrinėja, stebi, diskutuoja.</p> <p>Žiūrindami paveikslus, knygelių iliustracijas, gauna žinių apie gyvūnus ir jų gyvenimo būdą. Žaisdami imituoja judesius ir kalbą, vaidina;</p> <p>Stebi ir tyrinėja augalus, supranta, kad daugelis augalų panašūs ir kuo skiriasi, ima suvokti augalų gyvybės ratą, pajaučia koks žmogaus ryšys su augalija;</p> <p>Gėrisi gyvūnų ir augalų įvairove, grožiu, savitumu;</p> <p>Mokosi apdairiai bei saugiai elgtis gamtoje, mėgautis jos bendrija, semtis įkvėpimo meninei raiškai, ugdosi nuostatą neteršti gamtos ir ateityje tapti jos saugotoju;</p> <p>Stebi ir tyrinėja kai kuriuos negyvosios gamtos objektus ir reiškinius, sužino, jog žemės paviršius labai įvairus, dirvožemis ir vanduo reikalingi gyvybei ant žemės tarpti, dangaus šviesuliai teikia šviesą ir šilumą, stebi oro ir klimato reiškinius;</p> <p>Susipažįsta ir pradeda naudotis darbo įrankiais: kastuvėliu, grėbliuku, karučiais. Mokosi saugiai naudotis su jais;</p> <p>Suvokia, kodėl reikia dirbti vieną ar kitą darbą. Tvarko aplinką, padeda suaugusiems. Tyrinėja, stebi, sėja į dėžutes gėlių ir daržovių sėklas. Prižiūri gėles savo grupėje, žaidimų aikštelėje: purena žemę, ravi, laisto.</p>	<p>Sudaro sąlygas, bei aplinką naminių ir laukinių gyvūnų pažinimui. Parūpina literatūros;</p> <p>Aprūpina vaiką popieriumi ir rašikliu pasėtų sėklų augimo proceso stebėjimui fiksuoti;</p> <p>Atkreipia vaiko dėmesį į įvairias sekas aplinkoje: „Šiandien aš matau pasikartojančias tavo marškinėlių spalvas – raudona, mėlyna, raudona, mėlyna“;</p> <p>Įtraukia į žaidimus įvairias sekas: suploja rankomis, po to plekšteli per šlaunis ir vėl pakartoja iš pradžių, paragindamas vaiką pakartoti šią seką;</p> <p>Apibūdina sekas, kurias sukuria vaikas: „Iš kubelių padarei kvadratą, trikampį“;</p> <p>Apibūdina erdvinius ryšius, kai vaikas žaidžia: „Tu statai arklį už tvoros, kurią pastatei“;</p> <p>Parodo vaikui, kaip naudoti priemones daiktams išmatuoti: „Šio stalo ilgis – penki kubeliai“;</p> <p>Skatina vaiką palyginti kiekio santykį, skaičiuoti pagal daikto požymį;</p> <p>Sudaro galimybę naudotis darbo įrankiais, aiškina apie jų paskirtį.</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veiksmas	Pedagogo veiksmas, priemonės
KŪRYBIŠKAS	<p>Noras bendrauti, domėtis aplinka, įvairia muzikine veikla, dainuoti solo;</p> <p>Noras klausyti muzikinių ir nemuzikinių garsų;</p> <p>Noras judėti, šokinėti, aktyviai save reikšti ritminiais judesiais;</p> <p>Noras groti vaikiškais muzikos instrumentais;</p> <p>Noras kurti ir improvizuoti;</p> <p>Noras mėgdžioti, fantazuoti, kurti, vaidinti, išreikšti save;</p> <p>Noras pasigaminti vaidinamus personažus (lėlių, žaislų, pirštukų, šešėlių ir kt. teatrus)</p> <p>Noras kurti, pažinti, eksperimentuoti, žaisti spalvomis, formomis, išbandyti įvairias priemones, technikas;</p> <p>Noras fantazuoti, pastebėti darbų įvairovę, atrasti medžiagų savybes.</p>	<p>Dainuoja nepavargdamas 6-7 min.;</p> <p>Moka prisiderinti prie kitų atlikėjų;</p> <p>Pradeda ir baigia kūrinį su visais, išlaiko reikiama tempą, dinamiką;</p> <p>Noriai dainuoja savo ir vaikų vardus;</p> <p>Išmėgina savo balso galimybes (be žodžių), bandant pavaizduoti migdomąsi, traškėjimą ir kt.;</p> <p>Intonuoja žaidimus, eilėraščius, įvairias balso galimybes (tylus-garsus, aukštas-žemas ir t.t.);</p> <p>Dainuoja su instrumento pritarimu ir be jo;</p> <p>Dainavimą palydi ritminiais judesiais ar garsais (ploja, trepsi, stuksena ir t.t.);</p> <p>Klauso ir „atranda“ natūralių (gamtos) ir žmogaus sukurtų nemuzikinių ir muzikinių garsų pasaulį;</p> <p>Klauso „gyvos“ muzikos (pedagogo ar pačių vaikų, muzikos atlikėjų) ir įrašų;</p> <p>Klauso muzikos, atliekamos autentiškais (liaudies) instrumentais bei klasikiniiais;</p> <p>Skiria tempą, dinamiką, tembrą, nuotaiką, žanrus;</p> <p>Klausydamas muzikinio kūrinio, spontaniškai reiškia emocijas (mimika, pantomima, balso intonacija, bendra poza), atitinkančias suvokto kūrinio pobūdį;</p> <p>Jaučia malonumą judėdamas, atrasdamas savo kūno „ritminius instrumentus“ (rankas, kojas, pirštus) ir pratinasi jais vaizduoti aplinkos daiktus;</p> <p>Bėga ir eina ratu, sukasi į abi puses, po vieną ir poromis pagal muzikos pobūdį ir ritmą;</p> <p>Šokdamas elementarius žaidimus, ratelius, šokius ar jų fragmentus, rodo judesių koordinavimo pradmenis, išlaiko pusiausvyrą, jaučia kryptį, nesusiduria su</p>	<p>Parenka repertuarą, atitinkantį amžiaus ypatumus, kuris būtų vertingas meniniu, tautiniu, doroviniu požiūriais bei suvokiamas ir tinkamas atlikti ikimokyklinio amžiaus vaikams;</p> <p>Skatina vaikus savo noru įsijungti į muzikinę veiklą;</p> <p>Sudaro sąlygas kiekvienam vaikui aktyviai dalyvauti muzikinėje veikloje, atsižvelgiant į kiekvieno individualius sugebėjimus, polinkius;</p> <p>Sudomina vaikus, kad jie pajustų dainavimo džiaugsmą, parinkdama melodingas, linksmas, fantastinį pasaulį išreikiančias, humoristinio pobūdžio daineles;</p> <p>Pratina atsikvėpti tarp frazių, dainuoti <i>staccato</i> ir <i>legato</i>, ritmiškai, tiksliai intonuoti;</p> <p>Individualiai dirba su gabesniais muzikai vaikais, skirdama papildomas užduotis, pratimus įvairiems muzikiniams pojūčiams lavinti, moko dainuoti sudėtingesnes dainas;</p> <p>Ruošia „Dainų dainelės“ ir kitiems konkursams, tolimesniam mokymuisi muzikos mokyklose;</p> <p>Sudaro galimybes nuo mažens pratintis prie publikos, scenos reikalavimų, geriau kurti išorines estetiškes emocijas, pažinti ir vertinti save;</p> <p>Nuteikia ir sudomina vaikus muzikos klausymui, suranda daugiau natūralių gamtos garsų;</p> <p>Įtraukia vaikus į diskusijas, klausantis įvairių atlikėjų ir grupių atliekamos muzikos;</p> <p>Sudaro galimybę išgyventi ir perteikti muziką įvairiais būdais (spalva, judesiu, žodžiu ir t.t.);</p> <p>Pasiūlo klausytis muzikos aktyviai, naudojant</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
		<p>kitais, reaguoja į tempo, ritmo, nuotaikos pokyčius;</p> <p>Tyrinėja garso išgavimo būdus įvairiais muzikos instrumentais, atlieka ritmo ir melodinius pratimus;</p> <p>Ritmiškai akomponuoja muzikos mokytojo grojimui, savo dainavimui;</p> <p>Kuria ir improvizuoja ritminius ir melodinius motyvus instrumentais, plojimais, stuksenimu, trepsėjimu;</p> <p>Inscenizuoja dainas, ratelius, pasakas su dainuojamaisiais intarpais;</p> <p>Kuria melodijas savo ir draugų vardams, charakterinius judesius (gudrią lapę, bailių kiškutį, sunkią mešką ir kt.);</p> <p>Dalyvauja darželio organizuojamose vaikų šventėse ir vakarėliuose kuria ir vaizduoja įvairius personažus, atitinkančius vakaronės temą (Dėdė Derlius, įvairūs Užgavėnių personažai ir pan.);</p> <p>Turi galimybę išgyventi įvairias emocijas; pasididžiavimą, džiaugsmą, susidomėjimą, švelnumą ir pan.</p> <p>Improvizuoti pagal muzikinės kalbos rūšis;</p> <p>Susipažįsta su tradiciniais tautiniais valgiais, kai kuriomis apeigomis, senoviniais apdarais, darbo įrankiais ir kt.;</p> <p>Mėgdžiodamas jungia judesį, garsą, žodį (palengva įsitraukia į vaidinimą) atkuria siužetus, stipriai išgyvena;</p> <p>Kuria siužetus, veiksmo vietą, personažus, imituodami jų judesius, balsus, mimiką;</p> <p>Dalinasi išgyvenimais, patirtais vaidinant;</p> <p>Įvairiais būdais jungia apskritimus, brūkšnius, taškus ir pan.;</p> <p>Mėgdžiodamas jungia judesį, garsą, žodį (palengva įsitraukia į vaidinimą) atkuria siužetus, stipriai</p>	<p>priemones (parašiotą su kamuoliukais, skareles ir kt.);</p> <p>Skatina vaikus tobulinti judesius, eiti laisvai, nevelkant kojų, mojuojant rankomis;</p> <p>Skatina judesius atlikti grakščiai, emocingai, šokiuose išlaikyti visos grupės darną, rato lygumą, ugdyti orientaciją erdvėje, judesių koordinaciją;</p> <p>Berniukus pratina mandagiai kviesti mergaites šokiui, o jam pasibaigus, palydėti į vietą;</p> <p>Parenka kuo įvairiausių vaikiškų muzikos instrumentų (kaladėlių, kriauklelių, barškučių, švilpynių, akmenukų ir kt.);</p> <p>Skatina vaikų kūrybiškumą, laisvumą;</p> <p>Sudaro laisvą atmosferą, kad vaikai nesivarždami kurtų melodijas tekstams, improvizuotų, išreikštų save per muziką;</p> <p>Sukuria tokią emocinę atmosferą, kur kiekvienas vaikas jaučiasi pakankamai gabus muzikai, mylimas ir svarbus;</p> <p>Padeda vaikams formuoti teigiamą savęs vertinimą, pasitikėjimo dalyvaujant grupinėje muzikinėje veikloje jausmą;</p> <p>Nuteikia geranoriškai visų vaikų atžvilgiu, toleruoja tokius jų muzikinius ir vaidybinius gabumus, kokie yra; Pratina prie išorinio bendravimo kultūros su žiūrovais ir bendraamžiais;</p> <p>Sukuria aplinką vaikų saviraiškai, laisvai interpretacijai;</p> <p>Klausinėdama bando išgauti vaidinimo turinį, nuotaikas;</p> <p>Padeda susikurti dekoracijas, personažus, aplinką;</p> <p>Auklėtoja pasiūlo, užkrečia savo pavyzdžiu, vaidina</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
		<p>išgyvena;</p> <p>Kuria siužetus, veiksmo vietą, personažus, imituodami jų judesius balsus, mimiką;</p> <p>Dalinasi išgyvenimais, patirtais vaidinant;</p> <p>Pasirenka pasaką, pritaiko savo gamybos atributiką;</p> <p>Vaidina su žaisliukais, inscenizuoja grožinės literatūros kūrinius, daineles, ratelius, eilėraščius (tam tikslui tinkamus);</p> <p>Piešia realistiškus piešinius, svarbius jiems žmones;</p> <p>Piešia su pagaliukais, šiaudeliais, pušies spygliais ir kt.</p> <p>Piešia įvairias geometrines laisvo kontūro formas.</p> <p>Bando plaštaka puošti padarytus darbelius;</p> <p>Bando atskirti „linksmas“ ir „liūdnas“, šviesias ir tamsias spalvas;</p> <p>Bando piešti, tapyti, taškyti pagal pavyzdį;</p> <p>Tyrinėja kas atsitinka, kai sumaišomos spalvos;</p> <p>Apvedžioja geometrines ir kitas formas, kuria ornamentus;</p> <p>Piešia ir tapo, naudodamas įvairias priemones;</p> <p>Piešia ir tapo vertikaliomis ir horizontaliomis linijomis;</p> <p>Laisvai kuria, renkasi priemones, medžiagas;</p> <p>Lipdymas:</p> <p>Lipdydami naudoja kankorėžius, kaštonus, gėles, plunksnas, lapus ir kt. medžiagas;</p> <p>Rutulioja atskirus tešlos, plastilino gabaliukus, atgnybia ir vėl sulipdo, formuoja rutuliukus, dešreles, riestainius, suploja rutuliukus;</p> <p>Bando formuoti įvairius pavidalus, žavisi medžiaga, minko rutulioja, atskiria, prijungia;</p> <p>Nulipdo žmogaus figūrėlę;</p> <p>Lanksto popierių į kelias dalis;</p>	<p>kartu su vaikais;</p> <p>Sukaupia ir naudoja vaizdines priemones, skatinančias aktyvią meninę veiklą (muzikos instrumentų, audio-video įrašų, žaislų, paveikslų ir kt.);</p> <p>Sudomina, skatina išbandyti įvairias technikas, sudarydamas tam sąlygas;</p> <p>Supažindina su pagrindinėmis meninės išraiškos priemonėmis: tašku, linija, dėme;</p> <p>Supažindina su knygų iliustravimo būdais;</p> <p>Nuteikia veikti kūrybiškai, savarankiškai, pagiria, padrašina;</p> <p>Organizuoja parodėles matomoje grupės aplinkos vietoje;</p> <p>Paruošia priemones lipdymui ir parodo atskirus lipdymo veiksmus;</p> <p>Skatina žaisti, tirti, eksperimentuoti;</p> <p>Skatina vaikus nupiešti tai, ką jie sužinojo;</p> <p>Pastato veidrodžius ir skatina vaikus patyrinti veido bruožus, kai jie piešia žmones;</p> <p>Parūpina priemonių, kurias vaikas galėtų panaudoti savo idėjoms išreikšti: pieštukų, kreidelių, dažų, gvašo, molio, gamtinių medžiagų (kankorėžių, gilių, kaštonų, medžio gabalėlių, akmenėlių ir pan.);</p> <p>Supažindina su skirtingais medžiagų paviršiais (lygiais, šiurkščiais, grublėtais, dygiais);</p> <p>Parūpina lėlių ir priemonių, padrašina vaikus vaidinti;</p> <p>Parodo vaikams mimikas, atspindinčias įvairias būsenas-laimingą, liūdną, piktą, pavargusią, susižavėjusią ar išsigandusią;</p> <p>Supažindina vaikus su reprodukcijų albumais,</p>

Vaiko ugdymo(si) lūkestis	Vaiko poreikiai	Vaiko veikseną	Pedagogo veikseną, priemones
		<p>Bando mišrią aplikavimo ir piešimo techniką; Dėlioja iš mažų ir didelių geometrinių formų ornamentą juostelėje (naudoja dvi, tris spalvas); Bando kirpti pagal kontūrą; Štampuoja pagal auklėtojos rodomą pavyzdį (teptuku, štampeliais, pirštais, įvairiomis štampavimui tinkamomis priemonėmis); Vaizduoja ant nedidelio popieriaus lapo paprastos formos objektus; Konstruoja iš popieriaus, gamtinės medžiagos; Eksperimentuoja su dydžiais, proporcijomis, kompozicija (piešia didelę galvą ir mažytes, pagaliukus primenančias kojas, rankas); Piešia realistiškus piešinius, svarbius jiems žmones; Orientuojasi lapo erdvėje (piešia virš, po, viduje, šalia); Gamina meninei veiklai skirtas priemones (atplėšia tokio pat ilgio popieriaus lapą, kaip ši lentyna); Išrenka labiausiai patikusį savo kūrybinį darbėlį; Paaiškina savo kūrybinio darbo (kūrinio) sukūrimo procesą.</p>	<p>atkreipia vaikų dėmesį į žymius menininkus, jų kūrybos stiliaus savitumą; Skatina vaiką gaminti meninei veiklai skirtas priemones; Skatina vaikus įvertinti savo ir kitų kūrinį; Komentuoja vaikų kūrybą pateikdami klausimus: „Ar gali man papasakoti apie šį paveikslą?“, „Kas labiausiai patiko piešiant šį piešinį?“; Įvardina tai, ką mato vaiko kūrybiniame darbe: „Matau, kad piešdamas šiandien panaudojai visas spalvas“ ir pan.; Skatina vaikus komentuoti kūrybinį procesą: „Kaip sukūrei šią naują spalvą?“ ir pan.; Pateikia neapibrėžtus klausimus, kurie skatina vaiko mąstymą: „kas nutiks, jeigu sumaišysime šias spalvas?“ ir pan.; Kalba su vaiku pozityviai: „Tu šiandien daug piešei. Kurį darbėlį pakabinsime lentoje?“ ir pan.</p>

Ugdančioji aplinka

Visose įstaigos grupėse ir kieme sukurta saugi, erdvi, funkcionali, žaisminga, estetiška aplinka, kuri skatina vaikų aktyvumą, kūrybiškumą, savarankiškumą, norą veikti, žaisti, kurti, tyrinėti ir eksperimentuoti.

Grupėse aplinka sąlyginai suskirstyta į erdves. Erdvėse sudarytos sąlygos įvairiai vaikų veiklai (žaidimams, atradimams, tyrinėjimams, įvairių problemų sprendimui), skatinančiai įvairių kompetencijų plėtojimą. Priemonės erdvėse sistemingai keičiamos, atsižvelgiant į vaikų ugdymo(si) poreikių tenkinimą, gebėjimų ir įgūdžių ugdymą(si) pagal keliamus tikslus ir uždavinius.

5. UGDYMO PASIEKIMAI IR JŲ VERTINIMAS

Vertinimas – ugdymo(-si) proceso sudedamoji dalis ir grįžtamųjų ryšių pagrindas, nuolatinis informacijos apie vaiko pažangą ir pasiekimus kaupimo, interpretavimo ir apibendrinimo procesas.

Vertinimas organizuojamas siekiant vaiko ugdymo(si) tikslų, taikant įvairias ugdymo strategijas bei metodus, tačiau pats svarbiausias tikslas – nusiteikimas tobulėti ir tobulinti.

Vertinimo dažnumas:

Pirminis vertinimas atliekamas vaikui pradėjus lankyti ikimokyklinę įstaigą. Toliau vaiko pasiekimai vertinami periodiškai, kas pusmetį, spalio ir gegužės mėnesiais (esant būtinumui – kas 3 mėnesius).

Vertinimo vykdytojai ir dalyviai:

Vaiko pasiekimus vertina auklėtojos, įstaigos specialistai (logopedas, muzikos pedagogas, neformaliojo ugdymo (kūno kultūros) mokytojas, psichologas), vaikas, tėvai (globėjai), įstaigos vadovai.

Tėvai (globėjai) reguliariai gauna informaciją apie vaiko pasiekimus ir pažangą bei teikia siūlymus dėl vaiko ugdymo(si) organizavimo.

Vaikas yra aktyvus savo pasiekimų vertinimo dalyvis: jam suprantama forma apibūdinamas pasiekimų vertinimo tikslas, įsiklausoma į jo nuomonę dėl vertinimo būdų, procedūrų, aptariant gebėjimų stipriąsias puses..

Vertinimo procedūros:

Vertinimas atliekamas atsižvelgiant į kiekvieno vaiko gebėjimus, jo pasiekimus, nelyginant su kitų vaikų pasiekimais ir gebėjimais. Vaiko pažanga yra individuali. Vertinimas atliekamas apibendrinant surinktus stebėjimo duomenis ir informaciją (įrodymus) apie vaiko pasiekimus.

Vertinimas atliekamas elektroniniu būdu, sistemoje „Mūsų darželis“. Apibendrinantys duomenys apie vaiko pasiekimus pateikiami lentelėse arba grafiškai.

Įstaigą lankančių specialiųjų poreikių vaikų vertinimas atliekamas vadovaujantis „Mokinio specialiųjų ugdymosi poreikių (išskyrus atsirandančius dėl išskirtinių gabumų) pedagoginiu, psichologiniu, medicininu ir socialiniu pedagoginiu aspektais įvertinimo ir specialiojo ugdymosi skyrimo tvarkos aprašu“ patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. V-1775 ir kt. teisės aktai reglamentuojantys specialųjį ugdymą. Vaikų, turinčių kalbos ir kalbėjimo sutrikimų, pasiekimai atspindi: specialiųjų ugdymosi poreikių pirminio/pakartotinio įvertinimo pažymoje, kalbos ar tarties įvertinimo kortelėje, logopedo dienyne.

Informacija apie vaiko pasiekimus ir pažangą renkama vaiką stebint natūralioje kasdieninėje aplinkoje (duomenų rinkimas, situacijų aprašymas, faktų fiksavimas ir kt.). Taikomi kiti būdai: surinktų duomenų analizė, interpretacijos, apibendrinimai, pagrįstų sprendimų ir formuluočių įvertinimas, išvadų formulavimas.

Vaiko pasiekimų vertinimas padeda numatyti tolesnes ugdymo kryptis, individualizuoti ugdymą.

Dokumentavimas:

Vertinimo medžiaga kaupiama vaiko elektroniniame pasiekimų aplanke, kuris lydi vaiką nuo pirmų žingsnių ikimokyklinėje įstaigoje iki kol išeina į mokyklą. Jame kaupiami stebėjimo įrodymai ir apibendrinantys vertinimai apie vaiko pasiekimus, vaiko dailės ir kiti darbeliai, žodinė, vaizdinė kūryba, nuotraukos, pomėgių aprašymai, grupės pedagogų refleksija apie vaiko pasiekimų lygį, daromą pažangą, ugdymo perspektyvą. Vertinimo medžiagą dokumentuoja visi vertinimo vykdytojai.

Vertinimo etika ir konfidencialumas:

Vertinimas motyvuoja veiklos prasmingumą ir įvairovę, skatina tobulėjimą. Vaiko vertinimo duomenys neviešinami, garantuojamas laikymo saugumas. Vertinimo medžiaga, kol vaikas lanko ikimokyklinę įstaigą, saugoma elektroniniu formatu ir yra prieinama vaiko tėvams, pedagogams, specialistams. Po vaiko išvykimo iš įstaigos – 3 metus įstaigos archyve.

Vertinimo informacijos panaudojimas:

Vaiko pasiekimų vertinimo rezultatai naudojami grupės aplinkos kūrime, rengiant ugdymo planus, numatant tolesnes ugdymo(si) kryptis (tikslus ir uždavinius), ugdymo individualizavimo galimybes ir paramos vaikui formas, numatant pedagogų kompetencijų tobulinimo sritis.

Apie vaiko pasiekimų vertinimo rezultatus tėvai informuojami priimant bendrus su vaiko ugdymu susijusius sprendimus, analizuojant bendras vaiko problemas. Tuo tikslu taikomi neformalieji (pokalbis, žinutė, skelbimų lenta, informaciniai elektroniniai laiškai ir kt.) ir formalieji (susirinkimas, bendra veikla, vizitacijos, padėka ir kt.) informavimo būdai.

6. NAUDOTA LITERATŪRA IR INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Adaškevičienė A. Judėjimo džiaugsmas. Lietuvos ikimokyklinukų fizinio aktyvumo optimizavimo programa. 1996.
1. Andrijanova A., Vilkienė S. Garsų tarimas. Kaunas: Šviesa, 1990.
2. Ankstyvojo ugdymo vadovas/Monkevičienė O. (Sud.). Vilnius: Minklės leidyba, 2001.
3. Aukime sveiki ir stiprūs. Vaikų sveikatos ir fizinio aktyvumo programa. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2000.
4. Bakūnaitė J. Humanistinio vaikų ugdymo programa. Auginu gyvybės medį. Vilnius: Eugrimas, 1998.
5. Dodge D. T., Colker L. J., Džeroman C. Ikimokyklinio amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika, 2007.
6. Dodge D. T., Rudick S., Berke K. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūrybiškumo ugdymas. Vilnius: Presvika, 2008.
7. Garšvienė A., Ivoškuvienė R. Logopedija. Kaunas: Šviesa, 1993.
8. Geros mokyklos koncepcija, patvirtinta Lietuvos respublikos švietimo ministro 2015-12-21 įsakymu Nr. V-1308.
9. Grigaitė B. Protinio vaikų brandinimo programa. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla, 1996.
10. Ikimokyklinio amžiaus vaikų pasiekimų aprašas. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras 2014 m.
11. Ikimokyklinio ugdymo metodinėmis rekomendacijos. Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras. 2015 m.
12. Ikimokyklinio ugdymo gairės. Programa pedagogams ir tėvams. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
13. Ivoškuvienė R., Mamonienė Z., Pečiulienė O., Stošiuvienė K. Ikimokyklinio amžiaus vaikų neišsivysčiusios kalbos ugdymas. Šiauliai, 1996.
14. Ivoškuvienė R., Mamonienė Z., Pečiulienė O., Suveizdienė V. Ikimokyklinio amžiaus vaikų žymiai ir vidutiniškai neišsivysčiusios kalbos ugdymas. Šiauliai, 1997.
15. Metodinės rekomendacijos ikimokyklinio ugdymo programai rengti. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2006.
16. Rauckis J., Drungilienė D. Ankstyvojo amžiaus vaikų kūno kultūros programa. Vilnius, 2003.
17. Jungtinių tautų vaiko teisių įgyvendinimo vadovas. 2002 m.
18. Lietuvos higienos norma HN 75:2016 „Įstaiga, vykdanči ikimokyklinio ir (ar) priešmokyklinio ugdymo programą. Bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, 2016 m. sausio 26 d.

19. 1991 m. birželio 25 d. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 suvestinė redakcija (2017-01-02 - 2017-08-31).
20. Valstybinė švietimo 2013 - 2022 metų strategija.
21. Vaikų darželio programa „Vėrinėlis“. Vilnius: Leidybos centras, 1993.
22. Vaiko gerovės valstybinės politikos koncepcija.